

Mimarlık Pratiğinde Güneş Kırıcı Eleman ve Türkiye'deki Karşılığı

Sun Breaker in the Architectural Practice and its Reflection in Turkey

Efsun Ekenyazıcı Güney¹ , Hande Tulum²

Öz

Bu çalışma güneş kırıcı öğenin dünyadaki farklı terminolojik karşılıklarını ele alarak başlar ve bu öğenin dünya genelinde sıklıkla kullanıldığını ortaya koyar. Bu süreçte güneş kırıcı öğenin uluslararası bağlamdaki karşılıkları farklı coğrafyalardan verilen örnekler aracılığıyla incelenir. Ardından güneş kırıcının Türkiye mimarlık pratiğindeki yansımaları ele alınır. Çalışmada uluslararası bağlam ve Türkiye çerçevesi kronolojik bir anlatı aracılığıyla değerlendirilir. Bu anlatıda, bu iki çerçeve üzerinden hem vernaküler (yerel) mimarlık hem de modern mimarlık yorumları aracılığı ile bir okuma gerçekleştirilir. Böylece öğenin işlevselliğine ek olarak zaman içinde yapı cephelerindeki kullanım değişimi anlaşılmasına çalışılır. Güneş kırıcının tarihsel yolculuğunda ilk olarak işlevselliğinin ön planda olduğu ancak sonrasında mimarlık repertuarında, formu ile estetik bir cephe elemanı şeklini aldığı anlaşılır. Ayrıca, çalışmada öğenin bütüncül ve kısmi kullanımlarının oluşturduğu farklı yapısal kurgular tartışılır. Güneş kırıcının yer aldığı pek çok örneğe değinen, böylece bu öğenin mimarlık pratiğindeki yerini tartışan ve kullanım çeşitliliğine dikkat çekmeyi hedefleyen çalışma karşılaştırmalı bir anlatı sunar. Bu sayede hem konut yapılarındaki hem kamusal yapılarındaki güneş kırıcı kullanımını vurgulayan çalışma mimarlık literatüründeki farklı dönemlere tarihlenen ikonik yapılara da odaklanır. Son olarak bu çalışma 21. yüzyılda bu öğenin kullanımında ortaya çıkan keskin değişikliklerle birlikte öğenin tarihsel referanslarının zayıfladığının ve pek çok bölgede benzer bir biçimde ele alınmaya başladığının altını çizer.

Anahtar Kelimeler: Güneş Kırıcı, Vernaküler Mimarlık, Yerel Mimarlık, Modern Mimarlık, Türkiye

ABSTRACT

This study starts with an evaluation of the different terminological perspectives of sun breaker in the world and emphasizes the frequency of the usage the element worldwide. In this process international reflections of sun breaker elements are analyzed through examples from different geographies. Then the usage of this element in Turkish architectural practice is considered. In this study international context and a lens through Turkey is examined through a chronological narration. In this narration a reading through vernacular architecture and modern architecture interpretations is conducted through both of these perspectives. Therefore, in addition to the functionality of this element its usage in the façade organizations in time is tried to be understood. In the historical journey of the sun breaker element, it is understood that firstly functionality was a priority but later on it became an aesthetical façade element with its form in the architectural repertoire. Besides, the different structural systems based on the holistic and partial uses are discussed. This study, which focuses on many cases with sun breakers and discusses the role of this element in the architectural practice aims to emphasize on the variations of the use of the sun breaker and introduces a comparative narration. So, this research that highlights both the private and public buildings with sun breakers focuses on the iconic buildings dating back to different periods in architectural literature. Consequently, this study underlines the fact that the usage of this element in the 21st century has changed rapidly and the historical references has weakened, so that the element started to be evaluated in a similar way in many regions.

¹ Yetkili Yazar: Bahçeşehir Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, efsun.ekenyazici@arc.bau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2575-5624

² Bahçeşehir Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, hande.tulum@arc.bau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2624-4025

Keywords: Sun Breaker, Vernacular Architecture, Local Architecture, Modern Architecture, Turkey

GİRİŞ:

Temel işlevi güneş ışınlarının ve havanın iç mekâna girişini filtrelemek ya da kontrol etmek olan güneş kırıcı (brise-soleil), bölgelere göre değişebilen iklim şartları, yaşam koşulları, kültürel ve mimari yaklaşımlar gibi pek çok etken bağlamında vernaküler (yerel) mimarlığın önemli öğelerindedir. “Brise” sözcüğünün etimolojik kökeni araştırıldığında Cambridge Sözlüğü’nde esinti ve kırık/kırılma (broken) anlamında kullanıldığı görülmektedir (Cambridge, t.y.). Aslında kökeni Fransızca olan “brise soleil”, İngilizce’ye “sun breaker” ya da “sunshader” (güneş kırıcı) olarak çevrilmiştir. Güneş kırıcı bu yapı bileşeni, bina cephelerinde zamanla mimari bir dil oluşturan bir tür cephe elemanı olarak kullanılır. Bu eleman hem konumlanış hem malzeme anlamında çeşitli anlatım biçimlerine sahiptir. Çizgisel (yatay ya da düşey (mullion)) ya da gridal bir biçimde cephe tanımlayan bu elemanlar cepheyi farklı biçimlerde şekillendirirken aynı zamanda güneş kontrolünü de sağlar. Tarih boyunca oldukça popüler bir mimari öğe olarak, yoğunlukla sıcak coğrafyalarda ve güneş ışığına maruz kalan yönlerde karşımıza çıkan sabit ve/ya hareketli (elle ve/ya mekanik olarak ayarlanabilen) biçimlerde kullanılabilen bu elemanlar, yapıların cephelerine, pencere önlerine ya da tüm yapıya entegre edilerek beton, çimento, ahşap (kontrplak), metal (alüminyum), sac levha gibi birçok farklı malzemeler ile güneş kontrolü de sağlar.

Bu öğeler çoğunlukla güneş ışığının yapıya en fazla geldiği yönlerde, özellikle güneyde sabit ve yatay olarak ele alınırken doğu ve batı yönlerinde ise sabah saatlerinde ve öğleden sonra gelen keskin güneşi engellemek adına düşey biçimde kullanılır (Ofloğlu, 2018). Güneşin ısısal ve görsel etkisini kontrol edebilmek adına kullanılan güneş kırıcı öğe iç mekanlarda ısısal konforu sağlarken enerji tasarrufuna da olanak verir, ayrıca rüzgar ve olumsuz hava koşullarından da korunma sağlar (İnan, Başaran, 2015). Bu öğeye ilişkin araştırma yapıldığında panjur, kepenk, jaluzi, kafes, ekran ve farklı kesit ve ölçeklerdeki kayıtlardan oluşan geniş bir tipolojiyle karşılaşılır. Bu noktada bu öğeyi, yerel-tropikal, post-tropikal ya da tropikal-modernist (tropik modern) mimarlıkla ilişkilendirmek mümkündür.

Yapılan literatür taramasında, güneş kırıcıların terminolojik olarak kullanımındaki çeşitlilik göze çarpar. Bu öğenin tarihsel referansları incelendiğinde Afrika, Arap yarımadası ve çevresinde “şanşul”, “ruşan”, “müşrefiye” ve “maşrabiya” gibi farklı karşılıkların öne çıktığı anlaşılır. Maşrabiya önceleri geleneksel konutlarda avluya ya da sokağa bakan, ahşap bir kafes ile çevrelenen ana pencere ve onun oluşturduğu mekâna verilen isimdir (Şekil 1) (Fathy, 1986). İlerleyen yıllarda bu kavram yalnızca ahşap kafes yüzeyi tanımlamak için kullanılmaya başlanır. Yerel mimarlığı çağdaş biçimde yorumlaması ile tanınan Mısırlı mimar Hasan Fathy’ye göre ilginç bir cephe oluşturmak üzere kullanılan maşrabiyanın işlevleri; güneş, ısı, nem kontrolü ve havalandırma sağlamak ile mahremiyet kaygılarına cevap vermektir (Fathy, 1986). Maşrabiya, kullanıldığı coğrafyalarda “jali” (Hindistan ve Pakistan) ve “mushabek” (İran) gibi farklı isimlerle anılır (Alothman, 2017). Bu konudaki benzer işlevli bir diğer popüler yerel öğe ise “klastura” (claustra)’dır. Maşrabiya gibi küçük deliklerle tanımlanan geçirgen yüzeyleri ifade eden klastura, bölgelere göre farklılaşan desenlerle kapı ve pencere boşluklarında karşımıza çıkarak yine bir tür güneş kırıcı eleman işlevi görür (Şekil 2) (Achenza, Cannas ve Picone, 2017; El-Shorbagy, 2001). Bu öğelerin yanı sıra ayrıca, pasif havalandırmanın ve güneş kontrolünün bir öğesi olarak yapıların dış duvarlarında ve çatılarında kullanılan delikli duvar/yüzeyleri tanımlayan “kizan” ve adeta bir havalandırma bacası olarak işlev gören “maqlaf” gibi farklı yerel elemanlar da kullanılır (Kamal, 2013; Tawayha, Bragança ve Mateus, 2019).

Güneş kırıcı öğenin özellikle Afrika ve Arap yarımadasındaki yerel yorumlarında çoğu zaman bir mahremiyet kaygısı da söz konusudur. Bu öğenin yardımı ile iç mekanın mahremiyeti sağlanmaktadır. Öte yandan Paul Oliver, yerel mimarlık üzerinden bu tip öğelerin kültür ve bağlam ile olan ilişkisine ek olarak yine bu hususlarla ilişkilenen geleneksel yapı teknolojilerinin de önemli olduğuna dikkat çeker. Yerel mimarlıkta bu teknolojinin de sürdürüldüğünü ifade eder (Oliver, 1997). Hatta, modern

mimarlıkta da bu teknolojilerin sürdürüldüğü ve kimi örneklerde yeniden yorumlandıkları, çağdaş mimarlık yaklaşımlarının bir parçası olmaya başladıkları görülür. Le Corbusier (Sobin, 2010) güneş kırıcı elemandan etkilenen ve bu elemanı modern bir biçimde yorumlayarak modern mimarlığa tanıtan öncül bir figürdür (Laar, 2001). Le Corbusier bu öğeyi kullanımında mahremiyet vurgusuna rastlanmazken sıklıkla bu unsurun öncelikle güneş kontrolü sağlamak üzere kullanıldığı ve zaman içinde mimarlık repertuarının önemli bir parçası haline geldiği anlaşılır. Mimarın modern güneş kırıcı yorumu mimarlık dünyasında dikkat çekmeye başladığında bu elemanın kullanımı kısa sürede, özellikle 1950-1980 aralığında geniş coğrafyalara yayılır. Bunun nedenlerinden birisinin 1960larla birlikte mimarlık yaklaşımlarının daha ekspresyonist bir tavır sergilemesi olduğu düşünülebilir. Bu yeni modern tutum, cephelerde güçlü bir ifade oluşturmak adına delikli blok , güneş kırıcı gibi yerel mimarlık öğelerinden beslenir. Böylece bir vernaküler modernizm dalgası olduğu söylenebilir. 1980'lerin sonuna gelindiğinde güneş kırıcıların yenilikçi yorumları dikkat çekerken günümüzde öğenin kullanım amaçlarının ve biçimlerinin çeşitlendiği görülür. Dolayısıyla yıllar içinde öğenin yapılar da mimari bir dil oluşturan önemli bir cephe elemanı halini alır.

Bu bağlamda, yazı kapsamında öncelikle güneş kırıcı öğenin tarihsel referansları uluslararası bağlamda göz önüne serilir ve bu elemana mimarlık repertuarlarında yer veren öncül mimarların farklı yaklaşımlarına değinilir. Ardından güneş kırıcının Türkiye mimarlık ortamındaki yansımaları araştırılır. Bu noktada, özellikle ülkemiz mimarlık literatüründe konuya ilişkin bir tarama yapıldığında güneş kırıcı eleman konusuna ilişkin geniş çerçeveli, kronolojik çalışma sayısının oldukça az olduğu görülür. Bunlardan belki de en önemlisi Sibel Bozdoğan'ın "Modern Mimarlık ve Tropik Coğrafyalar" isimli makalesidir. Modernizmin tropikalizasyonuna vurgu yaptığı bu yazısında Bozdoğan, bu doğrultuda kullanılan öğelere (delikli yüzeyler ve güneş kırıcılar -brise soleil, panjur, jaluzi vb.-) kısaca değinir. Bunun dışındaki çalışmalar güneş kırıcı öğeyi fonksiyonel bağlamda ele alır; malzeme, yapım yöntemi, kullanım doğrultusu gibi teknik unsurları üzerinden ilerler (Ofloğlu, 2018; İnan ve Başaran, 2015). Dolayısıyla, bu çalışma literatürdeki güneş kırıcıya ilişkin tarihsel boşluğu doldurmayı amaçlar. Bunun için bu çalışma kronolojik bir anlatı sunar ve amaçlı örnekleme yöntemi ile elemana dair bir çeşitlilik sunabilmeyi hedefler. Ayrıca, çalışma öncül olarak bu mimari elemanın kullanımını kronolojik olarak uluslararası bağlamda incelerken Türkiye'deki karşılıklarının mimari benzerliğini, farklılığını ve dönemsel olarak eş zamanlı olup olmadığını sorgular. Bunu yaparken, yazı, güneş kırıcı elemanın cephe bağlamındaki etkisini anlamaya ve iç mekanlara yansımalarına değinmeye çalışır.

Şekil 1: Maşrabiyalı yapılardan oluşan sokak dokusu, Mısır, 19. yüzyıl sonu (El-Shorbagy, 2001)

Şekil 2: Hasan Fathy'nin maşrabiya'dan esinlenerek görsel bir eleman olarak ele aldığı klastranın kullanımına örnek, Akil Sami Evi, Mısır, 1950 (Steele, 1997)

1. Uluslararası Bağlamda Güneş Kırıcı Elemanın Tarihsel Yolculuğu

Güneş kırıcı öge öncelikle Arap yarımadası ve Kuzey Afrika gibi coğrafyalarda kullanılırken zamanla farklı coğrafyalara da yayılarak 20. yüzyılda modern mimarlıkla ilişkilendirilir. Le Corbusier bu bağlamdaki en önemli aktörlerdendir. 1911 yılındaki şark seyahati ile İslam dünyası ve mimarlığı ile tanışan mimar ilerleyen yıllarda Kuzey Afrika ülkelerine de ulaşır. Böylece Le Corbusier'in bu dönemlere kadar rasyonalizme ağırlık veren mimarlık yaklaşımı yerel tutumlarla harmanlanır. Kuzey Afrika ülkeleri ile 1928 yılında bir proje (Villa Baizeau, Tunus) üzerinden iletişime geçen Corbusier burada iklim ve bölge ile ilişki kurmaya başlar (Sobin, 2010). Eş zamanlı olarak 1929 yılında Güney Amerika ve Brezilya ziyaretiyle birlikte bölgenin mimarlık anlayışıyla tanışması da (Bozdoğan, 2013) onun yerel mimarlık ile daha yakından ilgilenmesine sebep olur (Comas, 1998). Böylece bu bölgelerden aldığı ilhamla mimar, güneş kırıcıyı yeniden yorumlayarak, farklı coğrafyalardaki projelerinde ögeye yer vermeye başlar.

Şekil 3: Eğitim ve Sağlık Bakanlığı Binası (Gustavo Capanema Palace), Le Corbusier ve Lúcio Costa yönetimindeki ekip tasarımı, Rio, Brezilya, 1936 (Iseli, 2017)

Bu projelerden birisi Le Corbusier'in Brezilyalı tasarım ekibine danışmanlık yaptığı Brezilya, Rio'daki Eğitim ve Sağlık Bakanlığı Binası'dır (1936-1943) (Şekil 3). Sibel Bozdoğan'ın (2013) da işaret ettiği gibi, "ayarlanabilir" metal güneş kırıcıların ilk önemli örneği kabul edilebilecek olan yapı kendi coğrafyasındaki pek çok modern yapı ve Lucio Costa, Oscar Niemeyer, Rino Levi gibi mimarlar için ilham verici olmuştur. Eş zamanlı olarak cephelerde derinlik, doku, yalıtım sağlayan bu öge, yoğun ışık alan cephede kullanılarak, iç mekana giren ısı, ışık, hava unsurlarına ilişkin konforu düzenlemiştir. Bütün cepheyi güneş kırıcı elemanla kaplayan mimar, burada, güneş kırıcıyı fonksiyonel özelliğinin yanı sıra cephe tasarımının da birincil unsuru haline getirmiştir. Bu öge, Carlos Arguelles, Fry ve Drew, Richard Neutra, Paffard Keatinge-Clay gibi pek çok mimarın mimarlık repertuarında hem fonksiyonel hem de estetik yaklaşımlarla yer alır (Şekil 4, 5).

Şekil 4: Nova Cintra Konut Projesi, Lucio Costa, 1954, Rio, Brezilya (Basile, 2018)

Şekil 5: Philamlife Yapısı, Carlos Arguelles, 1947, Manila, Filipinler (Yu, 2010)

Corbusier'in 1950'deki Hindistan seyahati ise güneş kırıcı öğenin bu coğrafyaya da yayılmasına yardımcı olur. Şandigar'da gerçekleştirdiği Mahkeme Sarayı (Highcourt of Justice) (1954) ve Adalet Yapısı (Secretariat) (1957) projelerindeki güneş kırıcı öğe uygulamaları, mimarın Avrupa ve Amerika'daki projeleri için birer referans niteliğindedir. Bunlardan biri olan Marsilya'daki toplu konut projesinde (Unite d'Habitation Binası) (Şekil 6) kafes ve ekran cephe anlayışı bir arada uygulanır. Mimarın, güneş kırıcı kullanımına ilişkin geç örneklerinden birisi ise Cambridge, Amerika'daki Carpenter Merkezi'dir (Şekil 7). Alan Colquhoun'e göre bu yapıdaki güneş kırıcı yorumu öylesine güçlüdür ki artık fonksiyonel bir çözümden çok estetik, anıtsal bir ifade biçimidir (Sharr, 2012).

Şekil 6: United'Habitation, 1952, Marsilya, Fransa (Smith, 2010)

Şekil 7: Carpenter Merkezi, 1964, Cambridge, Le Corbusier (Carpenter Center, 2003)

Le Corbusier'i takiben pek çok mimarın da tasarımlarında güneş kırıcıya yer vermesi ile bir trend halini alan bu önemli elemanın kullanımı ve tasarımı cephe dili üzerinden incelendiğinde 1950'lerin sonundan 1980'lere kadar (olan güneş kırıcı uygulamalarında) teknolojik gelişmelerin katkısıyla farklı malzeme kullanımlarının (beton, çimento, alüminyum ve farklı metaller gibi) ve yeni üretim yöntemlerinin ortaya çıkışı (Thorsteinson, 2013) ile bir çeşitlilik görülür. Böylece hem farklı kesit ve ölçeklerdeki kayıtlardan oluşan geniş bir tipolojiye rastlanır hem de cepheyi kaplayan sabit bir ekran, cephede kısmi bir bant oluşturma ve karma biçimde kullanım olmak üzere üç farklı uygulama yaklaşımı göze çarpar.

1980'lerin sonuna gelindiğinde bu öge ayrıca yenilikçi biçimlerde de ele alınmaya başlanır. Örneğin, Jean Nouvel'in 1987 yılına tarihlenen Paris Arap Dünyası Enstitüsü Binası'nın güneş açısına göre hareket eden güneş kırıcıları Arap yarımadasının yerel mimarlık diline referans verir. Mimar burada, kültürel bir gönderme olarak kullandığı modern maşrabiya yorumu ile dikkat çekerken 1990'ların sonunda tasarladığı Quai Branly Müzesi'ndeki hareketli ahşap güneş kırıcılarla da yenilikçi bir yaklaşım izler. Benzer bir yaklaşımın görüldüğü Santiago Calatrava tasarımı Milwaukee Sanat Müzesi kompleksindeki Quadracci Pavyonu da (1994) gece-gündüz farklılaşan güneş kırıcıları ile dikkat çeker. 2000'lerin ortasına gelindiğinde ise güneş kırıcı öğenin cephe kurgusundaki rolünde değişim görülür ve bu öge ikincil bir cidar olarak yapıların cephelerine eklemeye başlar. Aedas Mimarlık tarafından tasarlanan (2012) Abu Dabi'deki Al Bahar Kuleleri'nin cephesindeki güneş kontrolüne ilişkin tutum bu konuya örnektir. Ayrıca bu yapıda güneşe kırıcı elemanlar güneşin doğrultusuna göre hareket ederken iç mekanlarda konfor gözetilmektedir. Aynı zamanda güneş kırıcı öğelerin tasarımı ile ortaya çıkan dekoratif yüzeyle maşrabiya elemanına bir tür gönderme yapıldığı söylenebilir (Şekil 8) (Elkhatieb, 2016).

Şekil 8: Al Bahar Kuleleri, Abu Dabi, Aedas Mimarlık (Keller, 2017)

2014 yılında Henning Larsen'in tasarladığı Danimarka Üniversitesi Kolding Kampüsü cephesinde de bu yol izlenir. Çeşitli çağdaş güneş kırıcı örnekleri incelendiğinde öğenin iklimsel kaygılardan uzaklaşarak enternasyonel örneklerde de yer alarak modern mimarlık dilinin bir parçası haline geldiği anlaşılır. Hatta 20. yüzyıl ortasında görmeye alışık olduğumuz modern yorumların son yıllarda yeniden mimarlık dünyasına bir tür dönüş yaptığı da söylenebilir (Anonim, 2017). Örneğin İtalya'daki Piuarch tasarımı Bentini Merkez Binası'nın (Şekil 9) cephesindeki tutum Corbusier'in Şandigar'daki Mahkeme Sarayı'nın cephesi ile ilişkilendirilebilir. Günümüzde bu tür cephe tasarımı bir mimarlık yaklaşımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında güneş kırıcının lineer elemanlarla bütün cepheyi kapladığı örnekler de rastlanmaktadır. Ameller Dubois ve ortaklarının Fransa'da tasarladığı okul yerleşkesi ve UTC Binası gibi uygulamalarında bu cephe çözümünün örneklerindedir (Şekil 10). Bu örneklerde, yine cephe tasarımı sayesinde iç mekan organizasyonunda ısı ve görsel konforun oluşturulduğu söylenebilir.

Şekil 9: Bentini Merkez Binası, İtalya, Piuarch Mimarlık Ofisi (Anonim, 2012)

Şekil 10: UTC Binası, Fransa, Ameller Dubois ve Ortakları (Baldwin, t.y.)

Öte yandan, bu modern güneş kırıcı yorumlarında yerel güneş kırıcı izlerini takip etmek de mümkündür. Aynı zamanda bu örnekler incelendiğinde ikincil bir cidar olarak yapıların cephelerine güneş kırıcıların eklenerek monotonluğu kırıp bir tür tekstil etkisi oluşturduğu, ayrıca hem havalandırma hem de gölge alan yüzeyler yaratma bağlamında, güneş kırıcı öğelerin önemli bir potansiyel barındırdığı görülür. Dolayısıyla zamanla güneş kırıcı elemanın hem pek çok farklı kullanım biçiminin hem de farklı etkilerinin olduğu söylenebilir.

Özetle, güneş kırıcının kronolojik gelişiminin uluslararası bağlamda benzerlik gösterdiği düşünülebilir. Ancak kimi temel farklılıklar da söz konusudur. Bu farklılıkları yerel bağlamda ülkelerin bölgesel mimarlık yaklaşımları üzerinden tartışmak mümkündür. Türkiye de yerel mimarlık yaklaşımı ile bu farklılığı örnekleyen ülkelerdendir. Ancak bu farklılıkları her dönemde bulmak mümkün değildir. Özellikle 21. yüzyıl ile birlikte bu elemanın ele alınışı başkalaşacak ve yerellik hususu sorgulanabilir bir hal alacaktır. Dolayısıyla, yazının ilerleyen bölümünde, öğenin kronolojik gelişimini Türkiye bağlamında okuyabilmek için farklı dönemler ve yaklaşımlar üzerinden inceleme yapılmalıdır.

2. Türkiye'de Güneş Kırıcı Elemanın Süreci

20. yüzyıl öncesinde kısa bir değerlendirme yapıldığında, ülkemiz yerel mimarlık yaklaşımları bağlamında güneş kırıcı öğenin çeşitli kullanım biçimleri göze çarpar. Örneğin Arap yarımadasında karşımıza çıkan maşrabiya ülkemizde “kafes” ve “kepenk” olarak ahşap malzeme ile yorumlanır. Genellikle geç Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki konutların cephelerinde görülen bu öğeler pencere boşluklarını kısmi ya da bütüncül bir biçimde örterek iklimsel kaygılara estetik bir şekilde cevap aramıştır (Şekil 11, 12).

Şekil 11: Yedi Sekiz Hasan Paşa Yalısı, Beykoz, 1870 (Taş-İstanbul, t.y.-a)

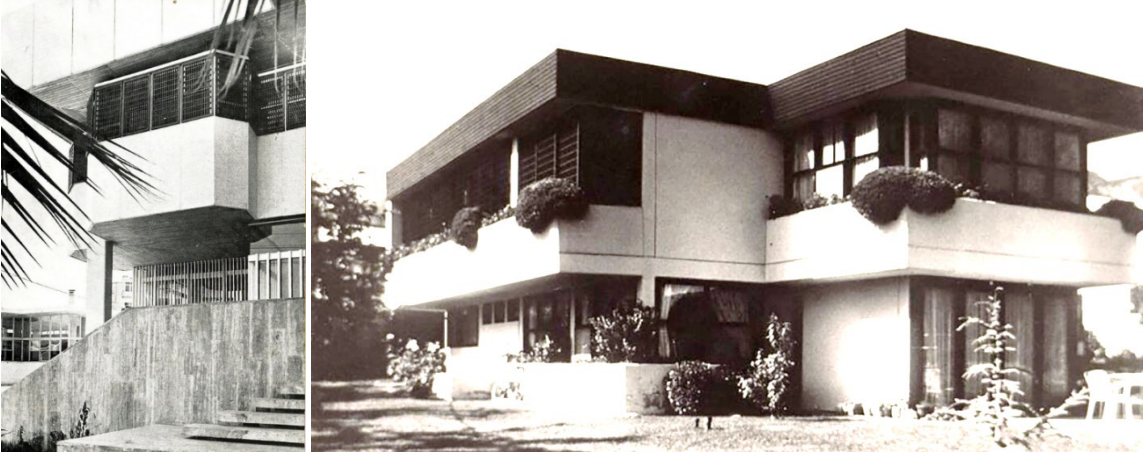
Şekil 12: Ahmet Afif Paşa Yalısı, İstinye, 1910, A.Vallaury (Taş-İstanbul, t.y.-b)

20. yüzyıla gelindiğinde ise, Erken Cumhuriyet dönemi mimarlık anlayışında geçmişle ilişkin koparılması bu öğenin bölgesel özelliklere göre kullanımının ortadan kalkmasına neden olur. Ancak uluslararası bir trend halini alan modern yorumlar özellikle 1950-1980 aralığında ülkemizde de popüler bir modern mimarlık trendi haline gelir. Bu dönemde güneş kırıcı elemanın kullanımı incelendiğinde, özellikle büyük şehirlerde ve sıcak kentlerde hem yerel mimarlık üzerinden geleneksel çözümlerin hem de uluslararası modern yorumların yol gösterici olduğu anlaşılır. Örneğin İstanbul'daki Turgut Cansever ve Abdurrahman Hancı tasarımı Büyükkada Anadolu Kulübü'nde (1957) güneş kırıcılar, iç mekâna gölge ve hava verecek şekilde ayarlanabilir, delikli ahşap panellerle yorumlanmıştır. Yapının ahşap güneş kırıcılarını muhafazakâr bir referans olarak değerlendiren Bozdoğan ve Akcan, bu kullanımı maşrabiyaya benzetir (Bozdoğan ve Akcan, 2013). Yerel mimarlık bağlamında bu öğeyi ele alarak yorumlayan bir başka mimar olan Melih Koray'ın yine İstanbul'da tasarladığı Tamara Moteli'nin (1968) (Ekenyazıcı Güney, 2019) ve Hayırlı Apartmanı'nın cephelerinde güneş kırıcı öğeyi cepheyi domine edecek biçimde kullandığı görülür (Şekil 13, 14). Öğeyi salt estetik biçimde değerlendirmeyen mimar, kısmi ya da bütüncül uygulamalarında hareketli ya da sabit çeşitli varyasyonlar dener, bu sayede iç mekan organizasyonunda kısmi bir güneş kontrolü ve gölgelendirme sağlar.

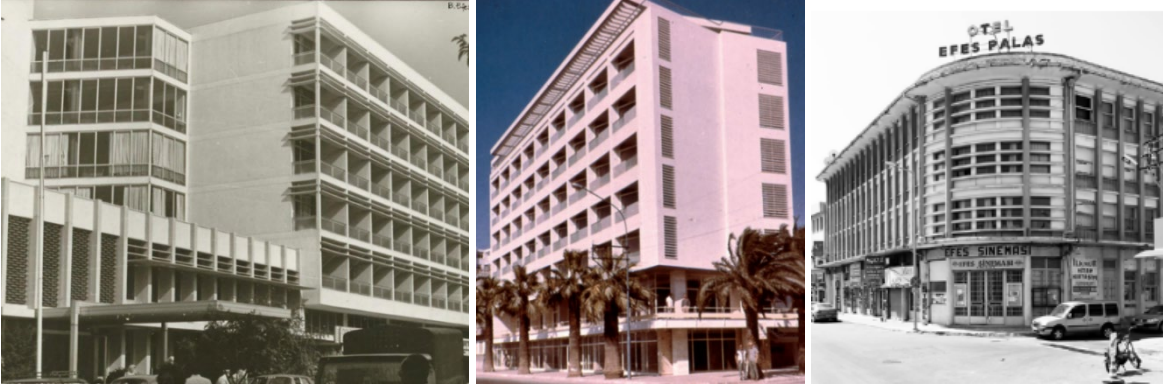
Şekil 13, 14: Sırasıyla Tamara Moteli ve Hayırlı Apartmanı (Yazarların arşivi)

Koray gibi kafes biçimindeki güneş kırıcıyı özellikle İzmir, Denizli gibi sıcak kentlerde yer alan tasarımlarına entegre eden mimarlardan olan Cengiz Bektaş, Denizli'deki Merkez Bankası Binası (1971) (Şekil 15) ve Esat Sivri Evi'nin (1975) (Şekil 16) cephesinde bu elemanı hem yerel hem de modern referanslar bağlamında farklı biçimlerde yorumlar. İzmir'deki Fatin Uran ve Paul Bonatz tasarımı Büyük Efes Oteli (1965) (Şekil 17) ile Harbi Hotan tasarımı olan Ticaret Odası Oteli'nin (1966) (Şekil 18) cephelerinde de kullanılan bu öğe, bu defa Le Corbusier'in uygulamalarına benzer biçimde iç mekân aksını içeriye çekerek güneş kontrolü oluşturacak şekilde yorumlanmıştır. Le Corbusier'in açıklıkları adeta birer güneş kırıcıya dönüştürdüğü anıtsal projelerindekine benzer yaklaşımlar Türkiye mimarlık pratiğinde uzun süre etkisini sürdürür. Bu bağlamda güneş kırıcı yardımıyla hem cephede gridal bir çerçeve oluşturulur hem de kısmi güneş kontrolü sağlanır. Bu konudaki tutum zamanla bir tür cephe dili oluşturur. İstanbul Hilton Oteli bu konudaki önemli örneklerdendir.

Şekil 15: Denizli Merkez Bankası Binası (Mimarizm, 2016)

Şekil 16: Esat Sivri Evi (Bi-özet, 2016)

Şekil 17: Büyük Efes Oteli (Kent Stratejileri Merkezi, 2017)

Şekil 18: İzmir Ticaret Odası Oteli (Kayın, 2016)

Şekil 19: Efes Sineması (Sayar ve Altun, 2019)

Bir diğer yaklaşım ise güneş kırıcının cepheyi saran ikincil bir cephe olarak yatay ve düşey doğrultuda kullanılmasıdır. Yine sıcak bir coğrafya olan Söke'deki Ziya Nebioğlu tasarımı Efes Sineması'nın (1957) (Şekil 19) cephesindeki güneş kırıcı yaklaşımı aynı mantıkla tasarlanmıştır. Sedat Hakkı Eldem de Büyükkada'da bulunan Rıza Derviş Evi projesinde (1957) bu öğeye yer verir. Eldem burada yerel mimarlıktan ilham alarak oluşturduğu tasarımında güneş kırıcıyı adeta bir kafes olarak ele alır ve balkonda cephenin kısmi bir elemanı olarak kullanır. Öte yandan 1950'lerin sonunda ve 1960'lı yıllarda güneş kırıcı öğenin ülkemizde hem yerel mimarlık etkili hem de modern bir yorumla kullanıldığı örnekler rastlanır. Bu örneklerdeki güneş kırıcı kullanımının konut bağlamında çoğunlukla kısmi bir öğe, kamusal bağlamda ise daha bütüncül bir karşılık olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Örneğin, Hayati Tabanlıoğlu tasarımı Atatürk Kültür Merkezi'nin (1969) (Şekil 20) cephesinde güneş kırıcı modern bir şekilde yorumlanır; ana cephede düzenli aralıklarla yerleştirilmiş bölücüler cam yüzeyin önünde konumlanarak ikincil bir katman/cidar oluşturur. Bu cephe zaman içinde Türkiye mimarlık pratiğinin ikonik örneklerinden birine dönüşür. 1988 yılında Has Mimarlık tarafından inşa edilen Yavuz Zeytinioğlu Evi'nde de pek çok konut yapısında olduğu gibi cephedeki pencerelerin bazılarında ahşap bir gridal çerçeve şeklinde yer alır (Şekil 21).

Şekil 20: Atatürk Kültür Merkezi (Salt Araştırma, t.y.)

Şekil 21: Yavuz Zeytinoglu Evi (Has Mimarlık, t.y.)

2000'li yıllara gelindiğinde uluslararası bağlamda olduğu gibi ülkemizde de farklı güneş kırıcı yaklaşımlarının izlendiği örneklerle rastlanmaya başlanır. Bu örneklerde güneş kırıcı elemanın kullanım biçimi öyle standartlaşır ki yapıların bu öge üzerinden ayırdediciliği adeta kaybolur. Bu dönemde çok katlı yapıların cephelerinde güneş kırıcının çağdaş yaklaşımları özellikle İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde karşımıza çıkar. Hatta yüksek katlı ofis yapılarının cephelerinde, örneğin Ergün Mimarlık tasarımı Mermerler Plaza'da (2016) olduğu gibi genel bir tutum olarak perfore malzemeler AKM'de olduğu gibi ikincil bir cidar şeklinde kısmi/bütüncül olarak eklenir (Şekil 22). HPP Mimarlık tarafından tasarlanan AND Kozyatağı Binası'nın (2015) (Şekil 23) cephesi, bu tür uygulamaların çok katlı yapılardaki yorumlarından biridir. Farklı bir tutum ise daha çok alışveriş merkezi, otel ya da konut yerleşimi gibi mekânların açık alan kullanımına odaklanan kısımlarında gölge sağlamak ve rüzgar kontrolü, havalandırma gibi çeşitli amaçlarla işlevsel bir biçimde karşılık bulur. Emre Arolat tasarımı Ege Perla Kompleksi (2018) (Şekil 24) ve Çeşme 7800 Konut ve Otel Projesi (2008) (Şekil 25) bu kullanım biçiminin İzmir'deki örneklerindedir.

Şekil 22: Mermerler Plaza (Ergün Mimarlık, 2016)

Şekil 23: AND Kozyatağı (Anonim, t.y.-c)

Şekil 24: Ege Perla Kompleksi (Thomas Mayer Arşivi, t.y.)

Şekil 25: Çeşme 7800 Konut ve Otel Projesi (Naturel Grup, 2008)

Bu bağlamda, bu elemanların çağdaş yapım teknolojisinin bir parçası haline gelmesi ile cephelerde kullanılması farklı bir tasarım dili ortaya çıkarmış ve özellikle hareketli olan güneş kırıcı öğenin uygulandığı yalın, prizmatik bina cepheleri oldukça dinamik bir görünüme sahip olmuştur. Ayrıca, 21. yüzyıldaki örneklerde, cephede güneş kırıcı eleman kullanımının mimari bir yaklaşım olarak gittikçe daha çok karşımıza çıkmaya başladığı, özellikle çok katlı yapılarda bir cephe tasarımı öğesi ve yöntemine dönüşürken açık alan tasarımı bağlamında ise bir tür gölge sağlayıcı strüktürel kabuk halini aldığı iddia edilebilir.

SONUÇ:

Yerel mimarlık yaklaşımlarında güneş ve hava kontrolü sağlamak amacıyla mimarlık pratiğine giren güneş kırıcı eleman zaman içerisinde modern mimarlık üzerinden okunabilecek uluslararası bir trend halini alarak estetik bir tavır oluşturmak adına da kullanılmaya başlanır. Yerel bağlam ve modernist yaklaşım ile bir sentez yarattığı söylenebilecek bu eleman dünya genelindeki mimarlık yaklaşımlarına eklenir ve yapıların cephelerinde ayırdedici bir nitelik olarak göze çarpar.

Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında kullanım sıklığının artışı ile birlikte gelen standartlaşma, ileriki yıllarda öğenin ayrıştırıcılığının kaybolmasına neden olur. Dünya genelinde 1980'li yılların sonlarında yeniden popülerleşen öğenin Türkiye'de bu bağlamda tekrar kullanılmaya başlanması ancak 2000'li yıllara tarihlenir. Dolayısıyla ülkemizdeki uygulamaların uluslararası ölçekteki uygulamalar ile eş zamanlı karşılık bulmadığı anlaşılır. Uygulamalar üzerinden bir karşılaştırma yapıldığında uluslararası örneklerin ülkemizdekilere oranla genellikle hem daha yenilikçi çözümler sunduğu hem de bölgesel referanslara daha sık gönderme yapıldığı anlaşılır. Bu durum, uluslararası bağlamda yerel bir mimari çözümün süreç içerisinde modern mimarlıkla nasıl ilişkilendirildiğinin ve yorumlandığının bir referansı olarak okunabilir.

Aslında, farklı kullanım biçimleri ile pek çok mimarın cephe repertuarında yer alan güneş kırıcı, yerel bağlamda ülkemizde Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ne kadar gider. Modern mimarlık bağlamında ise her ne kadar 1950-1980 aralığında sıklıkla görülse de son yıllarda metropollerdeki yüksek katlı yapıların cephelerinde yoğun biçimde bir tür estetik cephe kaplama yöntemine evrildiği ve Türkiye'de yine sıradanlaşmaya başladığı söylenebilir. Öte yandan bu öğenin sıcak kentlerdeki gölge elemanı biçimindeki fonksiyonel kullanımı ise hala yaratıcı çözümler sunar. Bunlara ek olarak, bu dönemde karşımıza çıkan güneş kırıcının AKM örneğinde olduğu gibi farklı malzeme ve yaklaşım içeren yorumlarına sahip yapılar mimarlık literatüründeki ikonik örneklerin arasında gösterilebilir. Bunun nedeni, güneş kırıcı öğenin bütüncül ya da kısmi kullanım ile cepheleri özgünleştirmesi ve diğer yapılardan ayırtmasıdır.

Özetle, ilk başta coğrafi bir kimliğin simgesi olarak yerel mimarlık bağlamında karşımıza çıkan güneş kırıcı eleman modern mimarlık ile tanıştıktan sonra cephede aynı zamanda ayrıştırıcı bir doku sağlayan bir niteliği de temsil etmeye başlar. Dünyadaki ve ülkemizdeki örnekler incelendiğinde güneş kırıcı elemanın çoğu zaman standardize edilerek benzer biçimlerde kullanıldığı kimi zamansa yerel referanslara vurgu yaptığı anlaşılır. Dolayısıyla, bu öğenin aslında 21. yüzyıla dek kullanım biçimleri her ne kadar benzerlik içerse de yerel kimliklerin ayırdedici temsiliyeti oldukça özgün bir yaklaşım sunar. Ancak, son yıllarda güneş kırıcı eleman çoğu zaman bağlama ait olmaksızın cephelerde bir tür kaplama elemanına dönüşerek yeniden gündeme geldiğinden, daha önceden sahip olduğu ayrıştırıcı özelliğini ve etnik kimlikleri temsil etme gücünü neredeyse tamamen kaybeder.

Bu çalışmada, literatürde nadiren ele alınan bir konu olarak karşımıza çıkan güneş kırıcı öğenin analizine ek olarak öğenin cephedeki ve iç mekandaki yansıması sınırlı sayıda örnek üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Ancak, ilerleyen çalışmalarda elemanın özellikle iç mekan organizasyonu üzerindeki etkisinin farklı örnekler aracılığıyla derinlemesine analiz edilerek ortaya koyulması önerilmektedir. Böylece güneş kırıcı elemana ilişkin literatürdeki boşluk bu çalışmalar aracılığıyla doldurulabilir ve anlatı zenginleştirilebilir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA:

Achenza, M., Cannas, L. G. F. ve Picone, A. (2014). Natural air conditioning design. Vernacular knowledge for sustainable architecture. M. Correia, L. Dipasquale ve S. Mecca (Eds.), *Versus Heritage for Tomorrow* (ss. 200-209). Floransa Üniversitesi Yayınevi.

Allothman, H. (2017). *An evaluative and critical study of mashrabiya in contemporary architecture* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.

Anonim (2012, Mart 19). Piuarch: Bentini headquarters [Fotoğraf]. Designboom. <https://www.designboom.com/architecture/piuarch-bentini-headquarters/> (adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır)

Anonim. (2017, Haziran 9). Brise-soleil, it is coming back [Fotoğraf]. Excellent. <http://www.excellentquadrias.com.br/brise-soleil-ele-esta-voltando/> (adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır)

Anonim (t.y.-a) [Fotoğraf]. Taş İstanbul. <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/cubuklu-yedi-sekiz-hasan-pasa-yalisi/> (adresinden 22.07.2021 tarihinde alınmıştır)

Anonim (t.y.-b) [Fotoğraf]. Taş İstanbul. <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/yenikoy-ahmet-afif-pasa-yalisi/> (adresinden 24.07.2021 tarihinde alınmıştır)

Anonim (t.y.-c). AND Kozyatağı [Fotoğraf]. <http://andkozyatagi.com.tr> (adresinden 23.07.2021 tarihinde alınmıştır)

- Baldwin, E. (t.y.). Chic shades: 10 beautiful wooden brise soleils [Fotoğraf]. Architizer. <https://architizer.com/blog/inspiration/collections/wooden-brise-soleil/> (adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır)
- Basile, A. (2018). Parque Guinle [Fotoğraf]. <https://www.engenhariaarquitectura.com.br/2018/09/cobogo-une-luz-natural-e-ventilacao-passiva-nos-ambientes/parque-guinle> (adresinden 25.9.2021 tarihinde alınmıştır)
- Bi-özet. (2016, Eylül 9). Esat Sivri Evi, Denizli [Fotoğraf]. Bi-özet. <https://bi-ozet.com/2016/09/09/cengiz-bektas-arsivi-denizli-etkinlikleri/unnamed-11-2/> (adresinden 25.07.2020 tarihinde alınmıştır)
- Bozdoğan, S. (2013). Modern mimarlık ve tropik coğrafyalar. *Mimarlık*, 372, 36-46.
- Bozdoğan, S., ve Akcan E. (2013). *Turkey: Modern architectures in history*. Reaktion.
- Cambridge Sözlüğü. (t.y.). brise. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/french-english/brise> (adresinden 01.10.2019 tarihinde alınmıştır)
- Carpenter Center (2003). Architecture [Fotoğraf]. Carpenter Center. <https://carpenter.center/building/architecture> (adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır)
- Comas, C. E. (1998). Modern architecture, Brazilian corollary, *AA FILES*, 36, 3-13.
- Ekenyazıcı Güney, E. (2019). Bayan Tamara Parker moteli. *DOCOMOMO Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları Bildiri Kitabı*, Tekirdağ, Türkiye, 34.
- Elkhatieb, M. A. (2016). *A performance-driven design model of territorial adaptive building skin for daylighting performance optimisation in office buildings in Egypt* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Liverpool Üniversitesi.
- El-Shorbagy, A. M. (2001). *The architecture of Hassan Fathy: Between western and non-western perspectives* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Canterbury Üniversitesi.
- Ergün Mimarlık (2016). Mermerler Plaza Kozyatağı İstanbul [Fotoğraf]. <https://www.ergunmimarlik.com.tr/projeler> (adresinden 23.07.2021 tarihinde alınmıştır)
- Fathy, H. (1986). *Natural energies and vernacular architecture, mashrabiya*. The University of Chicago Press.
- Has Mimarlık (t.y.). Çamlıca'da bir villa 1988 [Fotoğraf]. http://www.hasmimarlik.com.tr/projeler/geneller/6-konut/konut_tur_1.html (adresinden 22.09.2021 tarihinde alınmıştır)
- İnan, T., ve Başaran, T. (2015). Çift cidarlı cepheler: Avantajları ve dezavantajları. *Tesisat Mühendisliği*, 146, 80-86.
- İseli, B. (2017, 6 Temmuz). *Kenneth Frampton discovers Brazilian modern architecture*. <http://www.guiding-architects.net/kenneth-frampton-brazilian-modern-architecture/> (adresinden 2.12.2021 tarihinde alınmıştır)
- Kamal, M. A. (2013). Le Corbusier's solar shading strategy for tropical environment: A sustainable approach. *Journal of Architectural Research and Studies*, 10, 19-26.

- Kayın, E. (2016). Modern mimarlık mirası bağlamında İzmir kenti ve İzmir Ticaret Odası yapı kompleksi, *Ege Mimarlık*, 93, 28-33.
- Keller, H. (2017, Haziran 24). The Craziest Skyscrapers in Abu Dhabi [Fotoğraf]. Architectural Digest. <https://www.architecturaldigest.com/gallery/the-craziest-skyscrapers-in-abu-dhabi> (adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır)
- Kent Stratejileri Merkezi (2017, Kasım 4). Salt online koleksiyonundaki İzmir [Fotoğraf]. Kent Stratejileri Merkezi. <https://kentstratejileri.com/2017/11/04/salt-online-koleksiyonundaki-izmir/> (adresinden 22.09.2021 tarihinde alınmıştır)
- Laar, M. (2001). Brise soleil - classical elements of tropical modernism. *7. Uluslararası IBPSA Konferansı Bildiri Kitabı*, Rio de Janeiro, Brezilya, 1321-1328.
- Mimarizm (2016, Eylül 6). Cengiz Bektaş arşivi Denizli etkinlikleri [Fotoğraf]. Mimarizm. http://www.mimarizm.com/etkinlikler/geziler/cengiz-bektas-arsivi-denizli-etkinlikleri_127441 (adresinden 22.07.2021 tarihinde alınmıştır)
- Naturel Grup (2008). Çeşme 7800 Residences and hotel [Fotoğraf]. <http://www.naturelgrup.net/portfolio/cesme-7800-apart-otel> (adresinden 3.07.2021 tarihinde alınmıştır)
- Ofluoğlu, S. (2018). Güneş kontrolü: Güneş kırıcı ve rafları, *GKS Dergisi*, Türkiye.
- Oliver, P. (1997). *Built to meet needs: Cultural issues in vernacular architecture*. Architectural Press.
- Salt Araştırma (t.y.). Atatürk Kültür Merkezi [Fotoğraf]. Salt Araştırma <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/92092> (adresinden 24.09.2021 tarihinde alınmıştır)
- Sayar, Y. ve Altun, D. (2019). Ziya Nebioğlu, *Ege Mimarlık*, 103, 12-17.
- Sharr, A. (2012). *Reading architecture and culture: Researching buildings, spaces and documents*. Routledge.
- Smith, M. K. (2010). The house of the mad man [Fotoğraf]. Aging Modernism. <https://agingmodernism.wordpress.com/tag/unite-dhabitation/> (adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır)
- Sobin, H. (2010). The role of regional vernacular traditions in the genesis of Le Corbusier's brise-soleil sun-shading techniques, *Traditional Dwellings and Settlements Working Papers Series*, 78, 1-28.
- Steele, J. (1997). *An architecture for people: The complete works of Hassan Fathy*. Thames and Hudson.
- Tawayha, F., Bragança, L. ve Mateus, R. (2019). Contribution of the vernacular architecture to the sustainability: A comparative study between the contemporary areas and the old quarter of a mediterranean city, *Sustainability*, 11/3, 896.
- Thorsteinson, J. (2013). Winnipeg Mimarlık Vakfı, <https://www.winnipegarchitecture.ca/wp-content/uploads/2013/04/Brise-Soleil.pdf> (adresinden 01.09.2019 tarihinde alınmıştır)
- Thomas Mayer Arşivi (t.y.) Ege Perla kompleksi [Fotoğraf]. https://thomasmayerarchive.de/data/media_high/138BG20190420D0022.jpg (adresinden 3.07.2021 tarihinde alınmıştır)

Yu, M. (2010, Mayıs 29). Philamlife Yapısı [Fotoğraf]. Flickr. <https://www.flickr.com/photos/50415049@N05/4649853680/in/photostream/> (adresinden 2.12.2021 tarihinde alınmıştır)

EXTENDED SUMMARY

The purpose of the study is to explore one of the most important architectural elements in history; brise-soleil (sun breaker). This element that controls sun light and ventilation is critical in both vernacular and modern architecture due to its adaptation ability in terms of changing climatic conditions, daily life experiences, cultural & architectural approaches. Therefore this study primarily reflects the evaluation of the different terminological perspectives of sun breaker in the world in order to show its wide variety of use in different geographies. When a historical overview is conducted it is realized that sun breaker element had started to be visible in particularly hot climatic regions such as African and Arabic peninsulas. With the use of sun breaker element in the façade organizations buildings started to have a distinguished language among their peers. So, back in time this element might be considered as a unique façade organization tool.

In time, contemporary designers in these regions started to re-evaluate this element in their architectural practices. So, this element was not only a climatic solution no longer, it was also a remarkable aesthetical element in various architectural approaches. This led an emphasis on the frequency of the usage of the element worldwide. With the help of these improvements and advanced technologies, materials sun breaker element became a significant and popular architectural element in modern architectural practice as well as vernacular architecture with traditional and historical references. But, the uniqueness of this element in vernacular regions started to lose its distinguishing effect because the sun breaker element became mostly a visual element that highlights simple and plain façades worldwide.

In order to understand the variety of the usage of this element, a literature review is conducted in this qualitative research. Both international and national sources are examined with the focus on the transformation process of the element through a chronological lens. So, this study first puts emphasis on international reflections of sun breaker elements through examples from different geographies and then the usage of this element in Turkish architectural practice is considered. Since there are only limited sources on the sun breaker element in the national architectural history, it is important to highlight this subject by the help of this study which aims to contribute to the architectural literature in Turkey. For this reason, an international context and a lens through Turkey is examined through a chronological narration in this study. This also helps us to make a comparative analysis between national and international contexts. That's why a reading through vernacular architecture and modern architecture interpretations is conducted through both of these perspectives in this study. In addition to that, it focuses on many cases with sun breakers and discusses the role of this element in the architectural practice to underline the variations of the use of the sun breaker with introducing a comparative narration. This study is critical since it fills the gap in the architectural literature in Turkey in the context of sun breaker element which has not been pointed out previously as an architectural element.

It is understood from the cases that are analyzed in this study through a purposive sampling methodology that in addition to the functionality of this element its usage in the façade organizations with an aesthetical perspective started to pop up in time. In other words, in the historical journey of

the sun breaker element, it is understood that firstly functionality was a priority but later on it became an aesthetical façade element with its form in the architectural repertoire. Besides, the different structural systems based on the holistic and partial uses are discussed.

So, this research that highlights both the private and public buildings with sun breakers focuses on the iconic buildings dating back to different periods in national and international architectural literature. It's realized that the usage of this element in the 21st century became common in especially high storey buildings, most of which are public buildings as a façade element and a shading element in public areas. Here, it might be claimed that the use of this element changed rapidly and its the historical references has weakened. Therefore, the distinctive features of the sun breaker element which helps the designers to create a specific identity for the buildings in many different regions started to fade. Today, the sun breaker element is mostly being used as a cladding element without historical and climatic references without a contextual understanding.